

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 17. september 2009 truffet vedtak i

Sak nr: 44/09 (arkivnr: 200900457-15)

Saken gjelder: Klage fra A på tingrettsdommer B ved X tingrett.

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Berit Svensli Solseth
Frode Sulland
Halvor Kjølstad
Wenche Frøgn Sellæg

Offentlighet: I medhold av offentleglova § 13, jf. forvaltningsloven § 13, er klagerens og fornærmedes navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentleglova § 3.

Vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med rettsavgjørelse.
2. Det foreligger forøvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Innledning:

Ved brev av 28. mai 2009 har A, på vegne av sin datter C, inngitt klage på tingrettsdommer B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt tingrettsdommer B som ved brev av 29. juni 2009 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra advokat D og politiadvokat E. Klagen er supplert ved brev av 22. juni 2009. Sorenskriver F ved X tingrett er orientert om klagen.

Saksfremstilling:

Klagen gjelder dommerens behandling av et vitne i en straffesak. C var en av tre fornærmede i en sedelighetssak der hovedforhandlingen fant sted ved X tingrett 27. mai 2009. Tingrettsdommer B administrerte saken. Aktor var politiadvokat E og forsvarer var advokat D.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

C's rettigheter som vitne ble ikke ivaretatt. Dommerens avgjørelse vedrørende tiltaltes tilstedeværelse under vitneforklaringen er etisk kritikkverdig og i strid med god dommerskikk.

Saken var belastende for C. Hun har siden anmeldelsen vært redd for å skulle stå overfor tiltalte. I forkant av hovedforhandlingen var det derfor kontakt med aktor for å be om at C ikke måtte bli konfrontert med tiltalte mens hun vitnet.

Aktor tok opp spørsmålet i innledningsforedraget under hovedforhandlingen. Det var ikke innvendinger fra forsvareren. I lunsjpausen, rett før C skulle vitne, ble mor og datter gjort oppmerksom på av aktor at forholdene lå til rette for at tiltalte skulle sitte på tilhørerbenken under vitneforklaringen, og at bare dommerens godkjenning gjensto. Meddelelsen om at dommeren hadde nektet dette kom derfor helt uforberedt.

C måtte sitte rett overfor tiltalte mens hun vitnet, og hun gråt seg gjennom avhøret. Mor kunne ikke bli med inn, for hun skulle selv vitne dagen etter. C hadde som sårbart vitne ingen som kunne ivareta hennes interesser, fordi hun, i motsetning til de to andre fornærmede, ikke hadde bistandsadvokat.

Avslaget fra dommeren på C's ønske om å slippe å bli konfrontert med den tiltalte, oppfattes som en vilkårlig maktutøvelse fra dommerens side. Det ble ikke gitt noen begrunnelse for avgjørelsen.

Klageren har fått forståelsen av at det ikke er vanlig i slike saker at dommeren nekter en anmodning om at tiltalte sitter på tilhørerbenken under fornærmedes vitneforklaring, i hvert fall ikke når forsvareren samtykker.

Etter forklaringen brøt C sammen. Hun gråt og skalv i 12 timer, og har gitt uttrykk for at rettssaken var en større belastning enn overgrepene.

Innklagede – tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

Prinsipalt påstås klagen avvist. Klagen gjelder misnøye med en rettsavgjørelse, nemlig hvorvidt det i medhold av straffeprosessloven § 284 skulle besluttes at tiltalte skulle forlate

rettssalen mens fornærmede avga forklaring, eller om det skulle iverksettes andre tiltak som ville medføre at han ikke kunne iakttatte henne.

For det tilfellet at klagen ikke avvises, bestrides anførselen i klagen om at avgjørelsen er etisk kritikkverdig og i strid med det som kan forstås som god dommerskikk.

På bakgrunn av de opplysninger aktor ga om grunnlaget for begjæringen om å vise tiltalte ut, var det åpenbart at vilkårene etter loven ikke var tilstede. Aktor ble bedt om å meddele vitnet dette, samtidig som det ble opplyst at dersom det under forklaringen ville bli problematisk for vitnet å forklare seg med tiltalte tilstede, kunne det da bli aktuelt å vise tiltalte ut. Da beslutningen som nevnt var meddelt aktor, tok retten en kort pause. Etter pausen ba aktor om at tiltalte i stedet for å bli vist ut, kunne pålegges å sette seg på tilhørerplass, slik at fornærmede slapp å se ham. Grunnlaget for forespørselen var det samme som tidligere, nemlig at det var ubehagelig for fornærmede å forklare seg med tiltalte til stede. Det ble også opplyst at forsvareren ikke hadde innvendinger mot et slikt tiltak. Beslutningen om å starte avhøret av C hvor tiltalte iakttok henne, ble opprettholdt fordi vilkårene etter loven fortsatt ble vurdert å ikke være tilstede for å iverksette tiltak som avviker fra hovedregelen. Det var ingen foranledning, ut fra opplysningene aktor ga, til å be om ytterligere opplysninger før avgjørelsen ble tatt. Det ble imidlertid igjen opplyst fra dommerens side at det ville bli tatt en fortløpende vurdering av hvorvidt det var grunnlag for å iverksette tiltak under forklaringen.

Under forklaringen holdt dommeren nøye øye med fornærmede, for å se om det ville bli belastende for henne å forklare seg med tiltalte tilstede. Avhøret fant sted i 30-45 minutter, og det var først helt mot slutten hun begynte å gråte. Siden avhøret da nærmest var avsluttet, ble det ikke iverksatt tiltak. Opplysningen fra klager om at C ”gråt seg gjennom vitneavhøret”, er noe dommeren overhodet ikke registrerte, selv om han iakttok henne nøye.

Det beklages på det sterkeste at C etter vitneforklaringen brøt fullstendig sammen, og at hun etter det som er opplyst gråt og skalv i 12 timer. Dersom det hadde vært klart at så ville skje, ville vilkårene etter straffeprosessloven § 238 vært oppfylt, og retten kunne ha iverksatt tiltak. Men som det fremgår, var dette noe dommeren verken visste eller burde visst forut for eller under forklaringen til C.

Aktor – politiadvokat E – har i hovedsak uttalt følgende:

...

”Jeg kan med dette bekrefte at jeg som møtende aktor tok opp spørsmålet, og anmodet om at tiltalte kunne sitte på tilhørerenbenken under fornærmede C’s forklaring i innledningsforedraget. Det kom ingen innvendinger mot dette da. Videre diskuterte jeg dette med forsvarer, advokat D i en pause, og ba han ta spørsmålet opp med sin klient. D kom tilbake til meg med beskjed om at tiltalte samtykket i å flytte til tilhørerenbenken når C skulle avgi forklaring.

Jeg hadde også klarert dette med tolkene slik at det praktisk lå til rette for at tiltalte skulle flytte seg. Da C skulle inn og avgi forklaring gjorde jeg retten oppmerksom på at tiltalte hadde samtykket i å flytte seg. D bekreftet dette i åpen rett. Retten besluttet likevel at tiltalte skulle bli sittende på tiltalebenken. C ble hentet av meg, og samtidig gjort oppmerksom på rettens beslutning.”

Forsvarer – advokat D – har i hovedsak uttalt følgende:

Dommer B ledet den aktuelle hovedforhandlingen på en forbilledlig måte. Spesielt fremheves at håndteringen av prosessuelle spørsmål var god: Med ryddighet, krav til ordnede innlegg fra partene og krav til klare hjemmelshenvisninger.

Det ses ikke grunnlag for kritikk mot dommer B's prosessledelse i denne saken, verken på prosessuelt eller etisk grunnlag.

Når det gjelder den fremsatte klage, gjenkjennes ikke klagers fremstilling. Det var ikke fra tiltalte og forsvarers side gitt noe "blanco-samtykke" til at tiltalte skulle innta en annen plassering i salen, men overfor aktor ble det uttrykt noe sånt som: "må han, så må han, og da er det bedre å flytte seg enn å bli kastet på dør." Forsvareren tok imidlertid ikke ordet da aktor fremstilte det som om tiltalte og forsvareren hadde samtykket i annen plassering.

Advokat D har videre uttalt:

"Da aktor målbar fornærmedes forespørsel om at tiltalte måtte flytte fra sin tilviste plass, håndterte dommer B dette på den måte erfarne og gode prosessledere ofte gjør: Med angivelse av at vidne kunne innta sin plass uten at tiltalte flyttet seg, og så fikk man se hvorledes utviklingen ble. Til min erfaring er dette meget klokt både i sedlighetssaker og andre sakstyper, idet det svært ofte viser seg at vidnet kan gi en helt upåfallende forklaring på tross av en påberopt forutgående engstelse eller uro. Slik ble utviklingen også i denne sak: Vidnet C fremtrådte slik jeg oppfattet henne som samlet, ryddig og i utmerket stand til å avgi forklaring, både under eksaminasjon og krysseksaminasjon. Ved forklaring på ett bestemt punkt oppfattet jeg henne som helt kortvarig følelsesladet, for øvrig ikke. Det var derfor ikke noen foranledning av noen som helst art for rettens formann til å følge videre opp den henstilling som da tidligere hadde blitt fremsatt av aktor. Det er altså ikke korrekt som opplyst i klagen at "fornærmede gråt seg gjennom vitneavhøret"; det gjorde hun vitterlig ikke. Det er heller ikke korrekt at dommer B ikke begrunnet sin beslutning; han gav omgående en muntlig begrunnelse for sitt hovedsyn. Jeg antar klager da ikke var tilstede i rettslokalet."

...

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Imidlertid gjelder det visse lovbestemte unntak fra denne myndigheten. En viktig begrensning i utvalgets myndighet følger av bestemmelsen i domstoloven § 236 fjerde ledd, som sier at utvalget ikke kan "vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig". Det betyr at dersom et forhold kan brukes som grunnlag for anke eller gjenåpning, kan Tilsynsutvalget ikke vurdere dette. Det er uten betydning om ankeadgangen er benyttet eller ikke.

Klagen oppfattes i første rekke å gjelde dommerens prosessledelse; at det ikke ble besluttet at tiltalte ikke skulle iakttas C mens hun avga vitneforklaring i saken. Feil ved prosessledelsen kan som utgangspunkt brukes som grunnlag for anke over saksbehandlingsfeil. Klagerens anførsel om at C's rettigheter som vitne ikke har blitt

ivaretatt, vil i prinsippet kunne prøves ved anke. Avgjørelsen av om det i medhold av straffeprosessloven § 284 skal besluttes tiltak mot tiltalte under en vitneforklaring, er en rettslig avgjørelse, som faller utenfor det Tilsynsutvalget har myndighet til å vurdere, jf. domstoloven § 236 fjerde ledd. Under henvisning til disse begrensningene i Tilsynsutvalgets myndighet, avvises den del av klagen som gjelder misnøye med den aktuelle rettsavgjørelsen og den saksbehandling som ligger til grunn for avgjørelsen.

Det fremgår av lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle ”uhøvisk eller utilbørlig” atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

”Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forfølgning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse...”

Det følger av dette at klagerens anførsler om at avgjørelsen var etisk kritikkverdig og et utslag av vilkårlig maktutøvelse, kan behandles av utvalget.

A har blant annet vist til at det ikke ble gitt noen begrunnelse for avgjørelsen fra dommerens side, og at det ikke er vanlig i sedelighetssaker at en dommer avslår en begjæring om at tiltalte ikke skal iakttas fornærmede mens hun avgir forklaring.

Ut fra uttalelsene i saken, legger Tilsynsutvalget til grunn at det ble gitt en muntlig redegjørelse fra dommeren som begrunnet avgjørelsen. Tilsynsutvalget kan ikke gå inn på en vurdering av selve beslutningen, jf. ovenfor.

Det er beklagelig at C fikk en reaksjon etter å ha vitnet i retten. Generelt er det viktig at vitner, og særlig fornærmede, er godt forberedt på hva de kan forvente under en hovedforhandling. I denne saken synes det som om det kom uforberedt på C at hun måtte vitne med tiltalte til stede. Slik saken er opplyst, kan imidlertid ikke Tilsynsutvalget se at tingrettsdommer B opptrådte på en uhøvisk eller utilbørlig måte overfor C.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med en rettsavgjørelse.
2. Det foreligger forøvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.